

# Inleiding van dhr. P. Miedema

We zijn hier vandaag bijeen ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het PR en het 35 jarig jubileum van de Waiboerhoeve, die samen met de regionale onderzoekscentra het hart vormen van het praktijkonderzoek voor de grondgebonden veehouderij. Het werk dat in de afgelopen jaren door het Proefstation is verricht heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan vele opvallende en minder opvallende ontwikkelingen in de grondgebonden veehouderij. Een felicitatie is daarom niet alleen op zijn plaats voor de jubilarissen, maar vooral ook voor de prestaties die zijn verricht.

De voortdurende impuls voor innovatie die van het praktijkonderzoek is uitgegaan zal in de toekomst zijn vervolg moeten krijgen. Het is één van de ingrediënten om de positie van de Nederlandse melkveehouderij in de toekomst staande te houden.

## Ontwikkelingen internationaal

Ontwikkelingen die de sector in belangrijke en toenemende mate overkómen, liggen vooral op het internationale vlak. Op wereldschaal is heel

duidelijk de lijn ingezet van een liberalisering van de handel. Bij de huidige marktontwikkeling voor zuivelproducten zal dat leiden tot een lagere uitbetaling. Nederland heeft daar nauwelijks invloed op. In de nabije toekomst zal de concurrentiekracht van de sector danig op de proef worden gesteld.

De richting van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de EU zal de komende jaren herhaaldelijk onderwerp van discussie zijn. Zo zal bij



Namens het PR werd een collage van 25 jaar PR en 35 jaar Waiboerhoeve aangeboden aan dhr. Miedema.

een dalende melkprijs ongetwijfeld de voortzetting van de quotering na 2000 ter discussie komen. Voor de waarde van de quotering bestaat echter een groot draagvlak en de kosten van het zuivelbeleid zijn er laag en beheersbaar door geworden. Overgang naar een systeem van directe toeslagen wordt vooralsnog afgewezen, zeker als ze worden gekoppeld aan andere prestaties dan de melkproductie. Vanuit Nederlands perspectief moet de Europese discussie geënt zijn op efficiënte bedrijfsvoering en behoud van afzetmarkten buiten de EU. De Nederlandse invloed op de Europese besluitvorming is echter maar bescheiden. Daarom is het belangrijker op de achtergrond te zoeken naar de juiste partners dan als aanjager van de Europese discussie te fungeren.

Het effect van de ontwikkelingen in Oost-Europa op de Nederlandse melkveehouderij is onzeker. Een belangrijk vraagteken is of de levensstandaard daar voldoende zal stijgen om de ongetwijfeld groeiende lokale produktie ter plekke ook af te kunnen zetten. Onafhankelijk daarvan kan ook de toekomstige aansluiting van de Oost-Europese landen bij EU gevolgen hebben voor de

Nederlandse veehouderij. Discussie hierover is nog nauwelijks gevoerd.

### **De grotere rol van de markt**

Hoewel niet alle ontwikkelingen op het internationale vlak helder zijn, is wel duidelijk dat het inkomen van de Nederlandse melkveehouderij in toenemende mate zal moeten komen uit de markt. Dat vraagt om aandacht voor de kostprijs. Niet alleen zal de markt meer en meer de prijs van het produkt gaan bepalen, ook zal die markt steeds krachtiger wensen aangeven ten aanzien van de produktiewijze.

Van andere sectoren kan worden geleerd dat het waardevol is ons bestaande begrip van kwaliteit te verbreden. Het project 'Kwaliteitsborging in de melkveehouderij' van melkveehouderij en zuivelindustrie moet daar invulling aangeven en zal op korte termijn van start gaan. Vanaf de boerderij worden dan garanties verschaft omtrent kwaliteitskenmerken die zich moeilijk laten meten in de melk, maar die wel gewaardeerd worden in de markt. Uitgangspunt daarbij moet zijn dat op de lange termijn een voorsprong wordt verkregen op



*Na de redevoeringen was er tijd voor het bezichtigen van de Walboerhoeve .....*

de concurrentie, waarmee de Nederlandse zuivel in het top-segment kan blijven functioneren. Uitgangspunt moet ook zijn dat er een systematiek ontstaat die zonder papierwinkel aansluit bij de praktijk op het boeren erf.

Ook moet van andere sectoren worden geleerd dat de waarde van kwaliteitsborging zich veeleer zal vertalen in behoud van marktpositie, dan in een werkelijk hogere uitbetaling. De individuele consument is immers nauwelijks genegen om een meerprijs te betalen. Dit neemt niet de noodzaak weg van het invullen van kwaliteitsborging, maar is wel een waarschuwing voor een rationele benadering daarbij.

### **Diergezondheid**

De groeiende rol van de markt heeft ook tot gevolg dat in de komende jaren een extra inspanning op het terrein van diergezondheid nodig is. Het management van de diergezondheid zal de komende jaren centraal moeten staan in het diergezondheidsbeleid. De ondernemer die zijn verantwoordelijkheid neemt zal zich moeten kunnen onderscheiden. De ondernemer die door zijn

handelen het belang van het collectief op het spel zet, zal daarop hard moeten kunnen worden aangesproken. Naast het verder introduceren van certificeringsprogramma's, zoals de laatste jaren voor leptospirose en IBR, is het daarom zaak dat de sector zich beraadt over een systeem van basis-gezondheidszorg, waarin aan ondernemers een aantal minimum eisen wordt gesteld om actief te kunnen zijn in de melkveehouderij. Het hoeft daarbij niet te gaan om de politiek gevoelige ziekten; ook voor de bedrijfsgebonden ziekten moet nadrukkelijker worden gestreefd naar een gezondere veestapel. Het is niet alleen zo dat een gezonde veestapel de beste garantie is voor een minimaal gebruik van diergeneesmiddelen en het welzijn van de dieren, ook is er voor veel bedrijven bedrijfseconomische winst te behalen. In de sector zullen we ook de discussie aan moeten om bedrijven die grotere risico's nemen daarvan de gevolgen te laten voelen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door een hogere heffing voor de ziektebestrijding, die we collectief financieren.

In het project Diergezondheid in Beweging zullen overheid en bedrijfsleven de nodige impuls ge-



.....met een zeer gepast vervoermiddel.

ven aan de diergezondheidszorg. Voorlopig gaat de aandacht specifiek uit naar mastitis, salmonellose en IBR. Preventie, managementondersteuning en stimulering zijn essentiële onderdelen van het programma. Zeker voor wat betreft IBR zal op korte termijn besloten moeten worden of een verplichte bestrijding haalbaar moet worden geacht.

Er zal de komende jaren veel worden gevraagd van vakmanschap en ondernemerschap van de veehouder. Voorwaarde is dan wel dat er zoveel mogelijk ruimte blijft voor bedrijfsontwikkeling.

### **Ontwikkelingen nationaal**

Behalve dat de boog in de komende jaren op het terrein van kostprijs en kwaliteit strakker gespannen zal moeten zijn dan in het verleden, vragen maatschappij en politiek aan de landbouw ruimte te scheppen voor ander gebruik van de groene ruimte en zich meer rekenschap te geven van zaken als milieu, dierenwelzijn en biodiversiteit. De agrarische sector kan, mag en wil niet weglopen voor de verantwoordelijkheden die zij heeft in deze kwesties. Vele initiatieven zijn daarvan het bewijs. Maar in een tijdperk waarin vele sectoren in het slop zitten en waarin voor de sterke sectoren de zeven vette jaren voorbij zijn, kunnen en mogen die maatschappij en die politiek de bedrijfseconomie niet uit het oog verliezen. Een agrarisch ondernemer moet primair het brood verdienen voor zijn gezin. Gezien de vaak dubbele werkweek komt hem eigenlijk meer toe. Ook dat geachte Minister, moet u gezien hebben toen u de ondernemers ontmoette waarvan u zo vaak zegt onder de indruk te zijn.

Natuurlijk moet de sector zelf streven naar hogere toegevoegde waarde en moeten de ondernemers zoeken naar extra inkomen uit zaken als streekeigenprodukten, toerisme en natuur. Natuurlijk stelt de sector het op prijs dat de overheid wil ondersteunen bij een zoektocht naar extra inkomen. Voor de melkveehouderij in zijn huidige omvang zal echter het inkomen altijd moeten komen uit de productie van melk. Inkomsten uit zaken als natuur en landschapsbeheer zie ik nog niet aan de marge ontsnappen. Met het inzetten van dynamiek en vernieuwing op deze terreinen, is de sector daarom nauwelijks geholpen als het stimuleren van de bedrijfsontwikkeling op de achtergrond raakt, zoals dat nu het geval is.

Er is de afgelopen jaren intensief geëxperimen-

teerd met het terugdringen van de mineralenverliezen. In praktijksituaties is gebleken dat het op korte termijn mogelijk is de verliezen terug te dringen tot beneden 50 kg. Op langere termijn leidt dit echter tot vermindering van bodemvruchtbaarheid en loopt de gewasopbrengst terug. Op bedrijfsniveau leidt dit dan weer tot de noodzaak om extra voer aan te kopen. Dit is dan weer de oorzaak van extra aanvoer en verlies van stikstof. Uit langdurige praktijkervaring is gebleken dat bij de huidige kennis en op goede bedrijven een maximaal verlies van ca. 50 kg. fosfaat de beste basis biedt om op het bedrijf tot een efficiënt mineralen-management te komen.

Voor de grondgebonden veehouderij vormt de stikstofcomponent de grootste hobbel die genomen moet worden. Veel kennis die de afgelopen jaren op dit terrein is verworven bevindt zich nog in het traject naar de praktische toepassing. Kijk maar naar de brede invoering van de mineralenboekhouding. Dit instrument vormt op de bedrijven de sleutel om de verliezen terug te kunnen dringen. Om het draagvlak hiervoor in de praktijk niet te verspelen is het zaak dat de lat van de normstelling niet op een onneembare hoogte wordt gelegd. Bij verplichting van de mineralenboekhouding zullen de mineralen en niet het aantal staarten centraal moeten staan. Een GVE-grens wordt derhalve afgewezen.

Tenslotte is het wenselijk om in het traject van normstelling momenten van toetsing aan de praktijk in te bouwen. De Chinezen zeiden immers al: als je iets wil weten, vraag het aan iemand met ervaring en niet aan een geleerde.

### **Toekomst praktijkonderzoek**

Het praktijkonderzoek zal zijn functie als aanjager van de ontwikkelingen in de sector meer dan ooit moeten voortzetten. De missie van het praktijkonderzoek laat zich in een aantal trefwoorden samenvatten: milieu, kostprijs, kwaliteit, management, gezondheid, technologische ontwikkeling en natuur. De grondgebonden sectoren zullen hun verantwoordelijkheid voor de continuïteit van het Proefstation blijven dragen; het ligt voor de hand dat dit gezamenlijk met de overheid vorm wordt gegeven. Dat neemt niet weg dat de relatie tussen Proefstation en sector zal veranderen.

De sectoren zullen zich meer gaan opstellen als klant van het Proefstation. Dat betekent dat er krachtiger dan in het verleden vanuit de gebrui-

kers sturing zal worden gegeven aan de onderzoeksprogrammering. De jaarlijkse zak met geld zal daarom worden vervangen door kleinere porties bij gerichte opdrachten. Het is zelfs niet ondenkbaar, dat ook eens een opdracht bij een andere uitvoerder beland. De opstelling van het Proefstation zal daarom een grotere mate van markt oriëntering behoeven, waarbij het dilemma met de noodzakelijke openheid van het collectieve onderzoek de nodige aandacht behoeft.

Mevrouw Van Diepen heeft al het een en ander gezegd over de omvang van het praktijkonderzoek rundveehouderij in relatie tot het totale praktijkonderzoek. Dat moet nog nogmaals onderstreept worden met een ondertoon van tevredenheid over datgene wat er in onze sector tot stand is gebracht. Een organisatie van bescheiden omvang maar berekend op zijn taak. Met sectorale besturing en financiering vanuit een landelijk concept met rechtstreekse lijnen naar de regio.

Er is nog geen eindpunt bereikt. We hebben als grondgebonden veehouderij aangegeven de verdere samenwerking met de andere veehouderijsectoren niet uit de weg te gaan. Voor zover slagvaardigheid, herkenbaarheid en efficiency worden gediend zijn we bereid daarin ver te gaan. Maar de generieke koers die de minister van LNV vaart bij de invulling van de bezuinigingen op het praktijkonderzoek, leidt wel tot de situatie dat het praktijkonderzoek in de plantaardige sectoren de bezuinigingen gemakkelijk kan opvangen door nu een efficiency-slag te maken die de dierlijke sectoren al lang achter de rug hebben. Sectoren waar de afgelopen jaren een grote bestuurlijke inspanning is geleverd en investeringen zijn verricht om tot efficiënte structuren te komen, dreigen nu dus de wrange vruchten te plukken van hun werk.

Aan de minister zou ik daarom het volgende willen meegeven: een generieke aanpak leidt er hier toe dat de vernieuwers de dynamiek verliezen.



*In de hoogproductiestal kon je 'over de koppen lopen'.*